

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia de Securitate et Educatione Civili I (2010)

Kazimiera Sobieska zam. Stachurova „Promienne Słoneczko” (1916–2007), nauczycielka, podharcmistrzyni, komendantka Krakowskiej Chorągwi Harcerzek (1940–1941).

Urodziła się 10 marca 1916 r. w Krakowie w rodzinie Wacława Sobieskiego (1872–1935, historyka, profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego) i Stanisławy z d. Zieleńskiej (1891–1970, pochodzącej z ziemiańskiej rodziny kresowej, 2° voto Szyszkowskiej). Miała dwóch braci: Marka (1912–1943, asystenta Akademii Górniczej w Krakowie, rozstrzelanego przez Niemców w egzekucji publicznej, harcerza 3. KDH), Jakuba ps. „Świerszcz”, „Karol Świerszcz” (1914–1989, przed wojną studenta historii UJ i konserwatorium muzycznego, w czasie okupacji członek AK, uczestnik powstania warszawskiego w zgrupowaniu „Gustaw”, wywiezionego do Rzeszy, po wojnie inspektora szkolnego w Brukseli, współredaktora wychodzącego tam przez jakiś czas od 1952 r. pisma „Polak na Obczyźnie”, przybocznego 3. KDH) oraz brata przyrodniego Jacka Sobieskiego (zm. 1972, inżyniera). Marek i Jakub byli harcerzami 3. Krakowskiej Drużyny Harcerzy im. K. Pułaskiego.

Uczęszczała do szkoły powszechnej i do X Gimnazjum Królowej Wandy. W 1925 r. wstąpiła do harcerstwa – do 1. Krakowskiej Drużyny im. Królowej Jadwigi, prowadzonej kolejno przez Jadwigę Laszczkównę (zam. Wierzbiańską), Janinę Laszczkównę (zam. Murczyńską) i Zofię Hoszowską (zam. Kretową). Brała udział m.in. w kolonii w Mszanie Dolnej, w 1929 r. w obozie pod namiotami w Porzeczcu nad granicą litewską, a w 1930 r. w Łopusznej k. Nowego Targu. Uczestniczyła w czerwcu 1931 r. w Zlocie Skautów Słowiańskich w Pradze oraz w obozie w Brennej k. Skoczowa w czasie odbywającej się w sierpniu 1932 r. na Buczu VII Światowej Konferencji Skautek. W 1934 r. już jako drużynowa (ponieważ była niepełnoletnia, znajdowała się pod opieką swojej matki), prowadziła obóz w Kozangródku k. Brześcia. Uczestniczki tego obozu odbywały spływy kajakami Prypecią. Brała udział w Jubileuszowym Zlocie Harcerstwa Polskiego w Spale w lipcu 1935 r. W następnym roku uczestniczyła w międzynarodowym obozie starszych skautek w „Les Houches” k. Chamonix. Prowadziła obozy w 1936 r. w Drui k. Wilna, w czasie którego uczestniczki odbyły spływ Dźwiną, w 1937 r. w Iwli k. Dukli, w 1938 r. obóz wędrowny na Huculszczyźnie, w 1939 r. obóz zimowy hufca w Iwli. W 1938 r. została hufcową I Hufca Harcerzek w Krakowie, przed wybuchem wojny zdobyła stopień podharcmistrzyni. Odbywała studia matematyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim, które przerwała wojna.

W latach 1939–1941 kierowała w Krakowie domem dla dzieci ofiar bombardowań przy ul. Krupniczej 38, a w latach 1940–1941 była wolontariuszką w Towarzystwie Opieki Młodzieży (TOM), prowadzącym domy dla dzieci osieroconych lub zagubionych. Pracowała w domu dla ok. 40 dzieci przy pl. Biskupim 10, którego dyrektorem była p. Bogdanik. W lutym 1940 r., po wyjeździe na zachód p.m. Aliny Kotówny, objęła funkcję komendantki Krakowskiej Chorągwi Harcerek i równocześnie Pogotowia Harcerek Chorągwi. Funkcję komendantki pełniła do 1941 r.

W 1942 r., wraz z matką i bratem Jakubem, przeniosła się do Mszany Dolnej, do domu przy ul. Sądowej (dziś Matejki), kupionego przed wojną przez ojca. Tu włączyła się do tajnego nauczania w zakresie gimnazjum i wstąpiła do Armii Krajowej, w której pełniła funkcję łączniczki. Wraz z matką została aresztowana w zastępstwie brata Jakuba, poszukiwanego przez gestapo, i trafiła do więzienia w Nowym Sączu, a następnie do obozów w Szebniach i w Płaszowie koło Krakowa.

Bezpośrednio po wojnie Kazimiera Sobieska podjęła pracę jako nauczycielka matematyki w nowo powołanym Prywatnym Gimnazjum w Mszanie Dolnej (jednym z trzech tzw. chłopskich gimnazjów, jakie wówczas organizowano we wsiach i małych miejscowościach Limanowszczyzny, by umożliwić awans chłopskim dzieciom). W 1945 r. założyła w Mszanie Dolnej 1. Drużynę Harcerek im. Królowej Jadwigi, do której należały uczennice gimnazjum i starszych klas szkoły powszechnej. 23 kwietnia 1946 r. w parku w Mszanie odebrała od kadry drużyny przyrzeczenie harcerskie. W tym też czasie wyszła za mąż za pochodzącego z Mszany Dolnej nauczyciela Jana Stachurę, dowódcę partyzantki, który po ujawnieniu został aresztowany przez NKWD i skazany na 14 lat łagru, a po udanej ucieczce musiał się ukrywać. W tej sytuacji małżeństwo zdecydowało się na emigrację na Zachód. Wystarała się w konsulacie francuskim w Krakowie o dwa miejsca na ostatni transport byłych francuskich jeńców przebywających na terenie Polski. W ten sposób dostali się do alianckiej strefy okupacyjnej angielskiej, skąd udali się do obozu przejściowego w Oberlangen-Niederlangen w Niemczech Zachodnich, a 10 listopada 1947 r. byli już we Francji. Osiedlili się w Maintenon Villiers le Morhier, a miejsce, gdzie kupili dom, nazwali „Mszanka”. Adam Stachura nigdy więcej nie zobaczył rodzinnej miejscowości, a Kazimiera Sobieska mogła tu powracać dopiero kilkadziesiąt lat później.

Zmarła 7 sierpnia 2007 r. w Chartres. Została spopielenona 10 sierpnia w Maintenon. Jej nazwisko wymieniono na odsłoniętej 22 lutego 2007 r. w Krakowie przy ul. Lubelskiej tablicy poświęconej pamięci komendantek Krakowskiej Chorągwi i Pogotowia Harcerek.

W małżeństwie z Janem Stachurą ps. „Adam”, „Smrek” (1916–1985, nauczycielem, kpt. AK, dowódcą placówki AK w okręgu mszańskim, aresztowanym przez NKWD i skazanym) miała córki: Małgorzatę (ur. 1947, zam. Nehal) i Jadwigę (ur. 1948, zam. Jouffre) oraz syna Marka (ur. 1951).

Harcerki 1939–1945, red. K. Wyczańska, Warszawa 1983 [błędny rok aresztowania]; J. Kobylińska, *Sobieska zam. Stachurowa Kazimiera*, maszynopis; J. Kobylińska, *Jan Stachura (1916–1985) „Adam”, „Smrek”, dowódca oddziału partyz. „Wilk”, „Mszyca”, nauczyciel*, maszynopis; B. Leonhard, *Kalendarium z dziejów harcerstwa krakowskiego 1910–1950*, Kraków 2001; M.I. Mileska, *Materiały do historii harcerstwa żeńskiego w latach 1911–1939*, t. 1–2, Kra-

ków 2003–2004; *Słownik biograficzny nauczycieli w Małopolsce w latach II wojny światowej (1939–1945). Ofiary wojny, żołnierze, działacze konspiracyjni, nauczyciele w jawnym i tajnym szkolnictwie*, red. J. Chrobaczyński, Kraków 1995; *Służba wojenna harcerek krakowskich*, red. A. Pankowicz, J. Wojtycza, M. Szymańska, Kraków 2007, s. 5, 19–20; J. Tazbir, *Sobieski Wacław Jakub Konstantyn, pseud. Wacław Sobek (1872–1935), historyk. prof. UJ*, [w:] PSB, t. 39, Warszawa–Kraków 1999; E. Wojtas-Ciborska, *Księga limanowian. Biografie ludzi związanych z ziemią limanowską*, cz. 1, Limanowa 2006, s. 559–560; fragmenty wspomnień K. Stachurowej, udostępnione przez córkę Jadwigę, informacje córki Jadwigi i prof. dr hab. J. Kobylińskiej.

Janusz Wojtycza